

Аналіз судової практики

судів Львівської області у справах про винесення обмежувальних приписів¹

січень – червень 2019 року

Вибірка судових рішень здійснювалась у **Єдиному державному реєстрі судових рішень** за такими критеріями:

- Пошук за контекстом: *обмежувального припису*;
- Регіон суду: *Львівська область*;
- Період ухвалення (постановлення): з *01.01.2019* по *30.06.2019*;
- Форма судочинства: *Цивільне*.

За заданими параметрами пошуку система знаходить 108 документів (ухвали, рішення та постанови), однак не всі з них стосуються обмежувальних приписів.

Всього в судах першої інстанції Львівської області з 01.01.2019 по 30.06.2019 було прийнято **21 ухвалу про відкриття провадження** у справах про винесення чи продовження обмежувального припису. Ухвал про відмову у відкритті провадження знайдено не було.

Загалом, за січень-червень 2019 р. суди винесли **19 рішень** з приводу обмежувальних приписів. Більшість рішень стосувались винесення припису вперше, однак також було два рішення щодо продовження припису, який було винесено раніше. Загалом, у **семи** рішеннях заяву було задоволено повністю, а у **чотирьох** – частково. У **восьми** випадках суд не задовільнив заяву.

У статті проаналізовано саме ці 19 рішень у справах про винесення обмежувального припису.

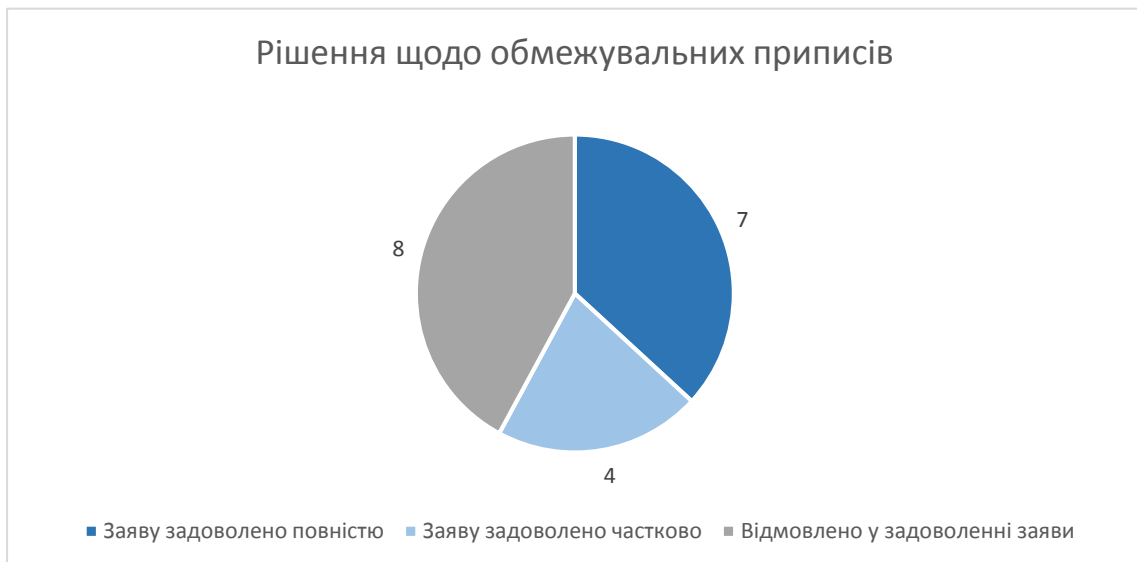
¹ **Обмежувальний припис** – захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Обмежувальний припис може включати такі **заходи**: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною; 4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою; 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Такий припис може винести лише **суд** в рамках окремого провадження, і діятиме він **від одного до шести місяців**.

Висновки

- ✓ У всіх проаналізованих рішеннях заявницями були жінки, у більшості випадків (63%) це дружина чи колишня дружина кривдника.
- ✓ У 63% справ насильство вчинялося щодо або у присутності дітей. Однак тільки у 10% рішень (2 справи) обмежувальний припис винесено на користь заявниці та її неповнолітньої дитини. Це свідчить про те, що нові норми закону, які гарантують захист дітям, що постраждали від домашнього насильства чи стали свідками насильства, в т. ч. через винесення обмежувального припису, застосовуються неналежним чином.
- ✓ Судова практика у справах про винесення обмежувального припису у Львівській області неоднакова. Деякі суди вимагають підтвердження того, що кривдника було притягнуто до адміністративної чи кримінальної відповідальності для того, або винести припис. Інші не вимагають таких доказів.
- ✓ Суди часто аргументують відмову у винесенні обмежувального припису тим, що у кривдника є майнові права на місце спільного проживання із постраждалою особою і навіть винесення обмежувального припису обґрунтовують наявністю у кривдника іншого житла чи можливості проживання в іншому місці. Такі підходи є дискримінаційними та порушують права постраждалих осіб на захист від насильства. З іншого боку, Львівський апеляційний суд у своєму рішенні у справі № 464/1302/19 вказує, що **права постраждалої особи на життя, здоров'я, безпеку, житло слід вважати як такі, що мають у цьому випадку пріоритет.**
- ✓ Щодо строку, на який суд виноситиме обмежувальний припис, то Львівський апеляційний суд вважає, що такий має у повній мірі забезпечити заявницю від потенційних проявів насильства та мати належний ефект стосовно кривдника (справа № 466/5187/18).

Найчастіше рішення щодо обмежувальних приписів виносив Сихівський районний суд м. Львова – п’ять рішень за січень-червень 2019 р.

Жінки були заявницями у 100% проаналізованих справах. З них:

у 12 справах (63%) - дружина чи колишня дружина просила про винесення обмежувального припису стосовно чоловіка чи колишнього чоловіка

у 7 справах (37%) - заявницями були матір, сестра, донька чи інша родичка кривдника.

У 12 справах (63%) насильство вчинялося щодо або у присутності дітей. З них, у двох справах припис було винесено на користь заявниці та її неповнолітньої дитини.

У 16% справ насильство вчинялось щодо жінок старшого віку. У одній зі справ заявницею була **старша жінка**, котра просила про винесення обмежувального припису стосовно сина, який вчиняє насильство. Ще у двох справах насильство також впливало на старших жінок, які не були в цих справах заявницями.

Деякі рішення судів першої інстанції було **оскаржено в апеляційному порядку**. Львівський апеляційний суд виніс **чотири** постанови за цими скаргами. Результат був різним: одну апеляційну скаргу було задоволено повністю (винесено обмежувальний припис, як цього просила скаржниця); у двох випадках апеляційну скаргу задоволено частково (в той час, як суд першої інстанції зовсім відмовив в задоволенні заяви). Ще однією постановою апеляційного суду скаргу залишено без змін (обмежувальний припис так і не було винесено).

Причини відмови у винесенні обмежувального припису

Зазвичай, суди обґрунтовують відмову у задоволенні заяви недоведеністю самого факту вчинення домашнього насильства.

До прикладу, **Жовківський районний суд Львівської області** у справі № 444/796/19 робить такий висновок: *«заявником не надано доказів того, що заінтересована особа систематично чинить домашнє насильство та є беззаперечним кривдником, а підстави вважати, що наявні ризики настання тяжких наслідків для заявника у зв'язку з відмовою у видачі обмежувального припису, відсутні».*

Окрім цього, суд у цій справі зазначив, що *«видача обмежувального припису позбавить заінтересовану особу місця проживання, унеможливить спільне проживання із рідною дочкою».*

Також суди звертають увагу на наявність спору іншого характеру між заявником та заінтересованою особою, який начебто «маскують» під домашнє насильство. Мова йде про житловий спір або спір щодо участі у вихованні дітей.

Наприклад, **Шевченківський районний суд м. Львова** у справі № 466/1555/19 вирішив так: *«Враховуючи вищенаведене та проаналізувавши викладені у заяві про видачу обмежувального припису обставини, а також надані заявником для підтвердження заяви докази, суд приходить до висновку про відсутність обґрунтованих та доведених підстав для застосування відносно заінтересованої особи обмежувального припису. Натомість судом встановлено наявність між заявником та заінтересованою особою спору про жиле приміщення, що не може розцінюватись як насильство в сім'ї.»*

Також **Кам'янка-Бузький районний суд Львівської області** у справі № 446/457/19 зазначив: *«судом не встановлено випадків домашнього насильства відносно малолітніх дітей, а також ризиків настання насильства у майбутньому щодо заявника. Натомість, встановлено наявність між батьками спору про визначення місця проживання дітей та порядку участі у їх вихованні, що не може розцінюватись як насильство в сім'ї.»* Апеляційний суд залишив це рішення без змін.

Разом з тим, **Львівський апеляційний суд** змінив рішення Сихівського районного суду міста Львова у справі № 464/1302/19. Апеляційний суд вирішив, що суд першої інстанції безпідставно відмовив в задоволенні заяви про видачу обмежувального припису. Було зазначено, що такий захід є виправданим, *«оскільки будь-яких своїх прав заінтересована особа не позбавляється, а такі лише законно тимчасово обмежуються з метою забезпечення реалізації та захисту прав потерпілої особи, а саме прав на життя, здоров'я, безпеку, житло, тощо, що слід вважати мають у даному випадку пріоритет».*

Також вартим уваги є такий висновок апеляційного суду: *«Незважаючи на те, що заінтересована особа жодного разу не був притягнутий до адміністративної чи кримінальної відповідальності стосовно вчинення насильства в сім'ї, колегія суддів вважає, що вказані докази в своїй сукупності підтверджують факт тривалого психологічного насильства в сім'ї та хоч окремі епізоди насильства і не досягали такого рівня, що свідчив про необхідність притягнення заінтересованої особи до*

адміністративної чи кримінальної відповідальності, однак, зважаючи на неодноразовість вчинення протиправної поведінки; її до певної міри систематичність, а також збільшення загрози насильницьких дій, що в своїх останніх проявах підпадає, також, під ознаки адміністративного правопорушення, - суд вважає, що вказані докази, а, також, пояснення заявниці, якою такі докази більш деталізовано, свідчать про те, що вчинення заінтересованою особою психологічного насильства в сім'ї щодо заявниці має місце тривалий час, а, також, як на час ухвалення рішення судом першої інстанції, так і на час розгляду справи апеляційним судом слід вважати існували та існують і надалі ризики можливого продовження таких дій заінтересованою особою, а також можливої ескалації такого насильства».

Задоволення заяви про винесення обмежувального припису частково

У трьох рішеннях з чотирьох суд загалом задовольнив заяву про винесення обмежувального припису, однак зменшив термін його видачі на декілька місяців.

Наприклад, **Сихівський районний суд міста Львова** у справі № 464/2984/1 вказав: *«підстав для видачі обмежувального припису на максимальний строк судом не встановлено, оскільки заінтересована особа зареєстрований за адресою проживання заявника та достовірних доказів можливості проживання останнього за іншою адресою суду не надано».*

Схоже рішення Шевченківського районного суду м. Львова у справі № 466/5187/18 було оскаржено, і **Львівський апеляційний суд** задовольнив заяву про видачу обмежувального припису у повному обсязі. Колегія суддів зазначила, що *«строк дії обмежувального припису визначений судом першої інстанції не у повній мірі відповідає характеру обставин, про які йшлося та такий строк не в повній мірі забезпечить заявницю від потенційних проявів насильства з боку заінтересованої особи, а також матиме не до кінця належний ефект стосовно самої заінтересованої особи, з метою усвідомлення ним негативної поведінки та унеможливлення такої в майбутньому.»*

У справі № 444/519/19 **Жовківський районний суд Львівської області** заборонив кривднику наблизитися на відстань менше 10 м до місця проживання заявниці, хоча вона просила винести заборону наблизитися на 300 м. Суд вважав, що така заборона буде обмежувати право кривдника на вільне пересування та буде створювати перешкоди, зокрема, відвідувати магазини, заклади харчування, які знаходяться поряд із місцем праці заявниці на відстані менше 300 м.

Загалом, у подібних справах заявниці потерпали від домашнього насильства протягом тривалого часу. Доказами слугували неодноразові часті звернення в поліцію, факти притягнення кривдників до адміністративної відповідальності, відкриття кримінальних проваджень.

Задоволення заяви про винесення обмежувального припису повністю

Притягнення кривдника до адміністративної чи кримінальної відповідальності хоча і підтверджує вчинення ним насильства, однак не є обов'язковою умовою для винесення обмежувального припису.

Такого висновку дійшов **Сокальський районний суд Львівської області** у справі № 454/511/19. Так, суд зазначив: *«Враховуючи положення Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», обмежувальний припис за своєю суттю не є заходом покарання особи (на відміну від норм, закріплених у КУпАП та КК України), а є тимчасовим заходом, виконуючим захисну та запобіжну функцію і направленим на попередження вчинення насильства та забезпечення першочергової безпеки осіб, з огляду на наявність ризиків, передбачених вищезазначеним законом, до вирішення питання про кваліфікацію дій кривдника та прийняття стосовно нього рішення у відповідних адміністративних або кримінальних провадженнях».*

Бродівський районний суд Львівської області у справі № 439/1957/18 встановив, що *«доводи заяви знайшли своє підтвердження, оскільки наявність конфлікту між родичами, відсутність бажання примирення у постраждалої від домашнього насильства, а також відсутність ознак щирого каяття у заінтересованій особі кривдника, дають суду підстави дійти висновку про наявність ризиків щодо повторного вчинення домашнього насильства, зокрема за місцем їх спільного проживання за вказаною в заяві адресою».*

Цікаво, що **Личаківський районний суд м. Львова** у справі № 463/1532/19 взяв до уваги копії листів, електронних повідомлень та звукозапис (DVD диск) як доказ того, що заявниця неодноразово отримувала погрози в свою адресу. Суд вважав доведеним факт, що кривдник вчиняє домашнє насильство щодо дочки, є високою вірогідність продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення щодо постраждалої особи, такі ризики є реальними та підтверджуються матеріалами справи. Тому суд вирішив, що для забезпечення дієвого та ефективного захисту до кривдника необхідно застосувати обмежувальний припис.

Право власності vs. Безпека постраждалої

Нереалістична постанова Львівського апеляційного суду

У справі № 444/3602/18 жінка скаржилась на те, що її син, невістка та внук вчиняють щодо неї домашнє насильство – в тому числі, завдають тілесні ушкодження. Вона просила суд винести обмежувальний припис, яким заборонити синові та невістці перебувати в місці спільного проживання з нею строком на шість місяців.

Суд першої інстанції у задоволенні заяви відмовив. Львівський апеляційний суд задовольнив заяву частково; він вказав, що обмежувальний припис щодо сина та невістки шляхом заборони згаданим особам перебувати в місці спільного проживання із заявницею строком на шість місяців не є можливим до застосування, оскільки син є співвласником згаданого будинку, а невістка є його дружиною і такі є зареєстрованими в згаданому будинку. Такого висновку суд дійшов незважаючи на те, що безпека постраждалої особи повинна мати пріоритет над речовими правами кривдника (п. 5 ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Натомість, Львівський апеляційний суд заборонив вказаним особам наближатися до заявниці на відстань не менше двох метрів та спілкуватися з нею на строк 6 місяців. Очевидно, що виконати цю постанову, зафіксувати факти невиконання постанови, і відповідно притягнути кривдника до відповідальності – практично нереально.

Підготовлено:

Лой Тетяна, юристка-волонтерка ГО Центр «Жіночі перспективи»,

Присташ Юлія, юристка ГО Центр «Жіночі перспективи»,

Федькович Галина, адвокатка ГО Центр «Жіночі перспективи»